

Metsästettävien riistalajien saalismäärät

Merentilan indikaattori Yhteyshenkilö: Antti Lappalainen (LUKE)

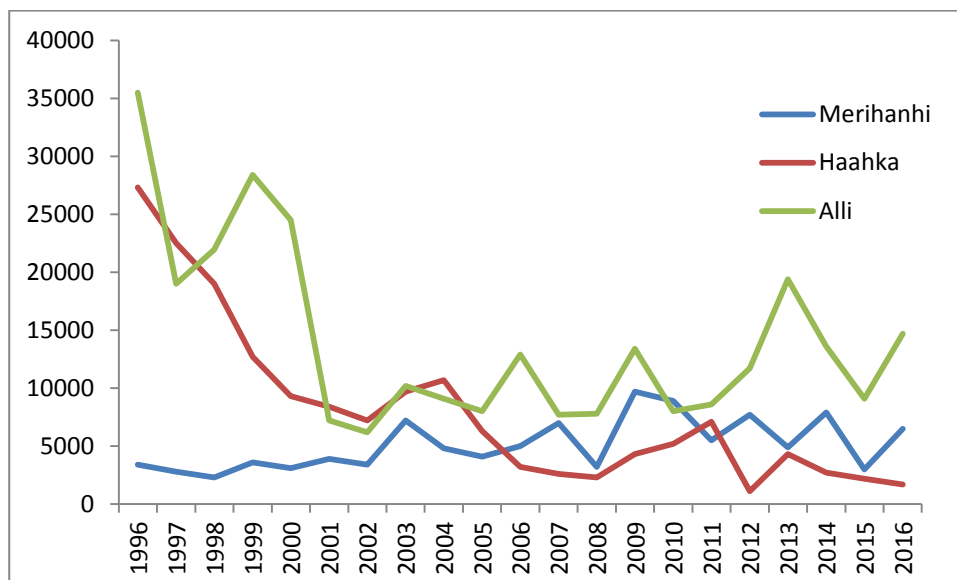
Tiivistelmä

Indikaattori esittää metsästettävien merilajien saalismäärien muutoksia. Näkyvin muutos metsästyssaaliin kehityksessä kahden vuosikymmenen aikana on haahkan metsästyssaaliin romahdus. Harmaaahylkeen metsästys aloitettiin 1998 ja viime vuosina Manner-Suomessa on pyydetty vuosittain muutamia satoja harmaaahylkeitä. Norpan metsästys aloitettiin 2014.

Indikaattorin tulokset

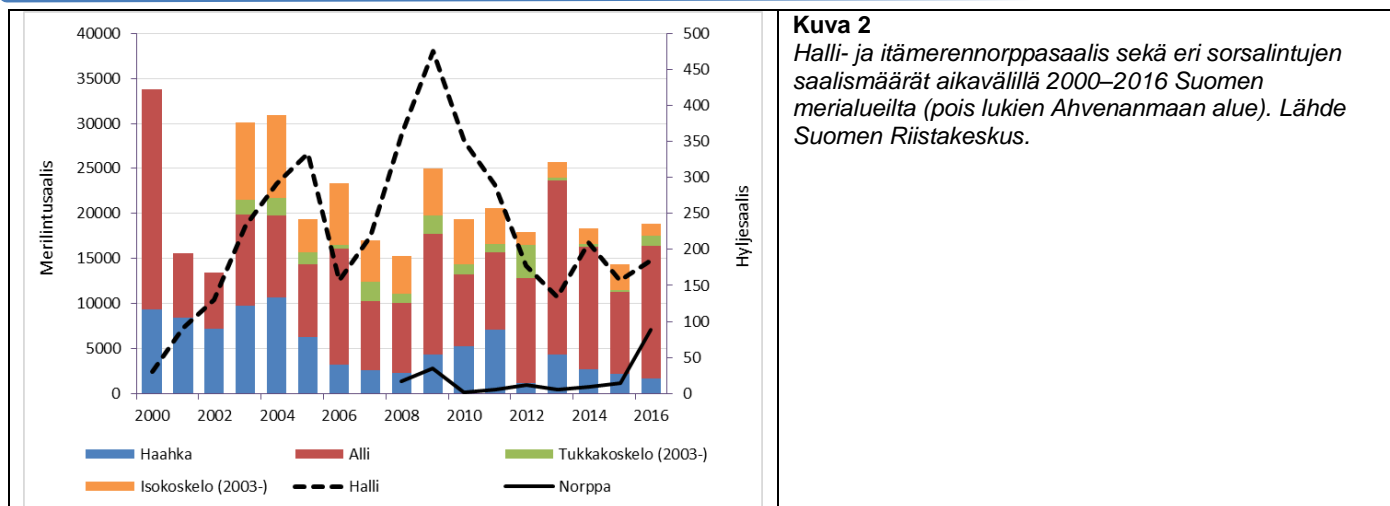
Varsinaisia metsästettäviä merisorsalintuja ovat haahka, alli, isokoskelo ja tukkakoskelo. Muitakin riistalintuja ammutaan runsaasti merellä, mutta niiden tilastointia ei erotella sisävesien ja merialueen välillä. Linnustusta harjoitetaan pääasiassa syksyllä. Ainut muulloin mahdollistettu vesilinnustus on uroshaahkojen metsästys kesäkuun alussa. Se on hyvin rajattua ja on mahdollista nykyisin ainoastaan n. 2 viikon ajan ulkosaaristovyöhykkeellä. Kaikkien merisorsalintujen kannat ovat viime vuosina taantuneet, ja usean merisorsalajin uhanalaisuusluokituksen luokka on muuttunut huonommaksi (Tiainen et al. 2016). Samaan aikaan, kun merisorsalajien kannat ovat taantuneet, ovat myös saalismäärät pienentyneet. Merisorsien saalismäärän (14 300 yksilöä) osuus kaikista Suomessa saaliiksi saaduista vesilinnuista (411 000 yksilöä) oli vuonna 2015 alle 5 %, kun se vielä 1990-luvulla oli yli 10 % (Kuva 2). Metsästyslakiin on esitetty uusia keinoja hallita taantuneisiin vesilintuihin kohdistuvaa metsästyspainetta.

Haahkan metsästyssaalis on ollut laskussa viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana (Kuva 1). Samalla ajanjaksolla merihanhen metsästyssaalis on hieman kasvanut ja allin saalis on hieman noussut pitkän laskun jälkeen.

Kuva 1

Arvioitu Suomen (Ahvenanmaa ei mukana) merihanhi-, haahka- ja allisaalis vuosina 1996–2016. (Lähde: LUKE).

Kuva 2

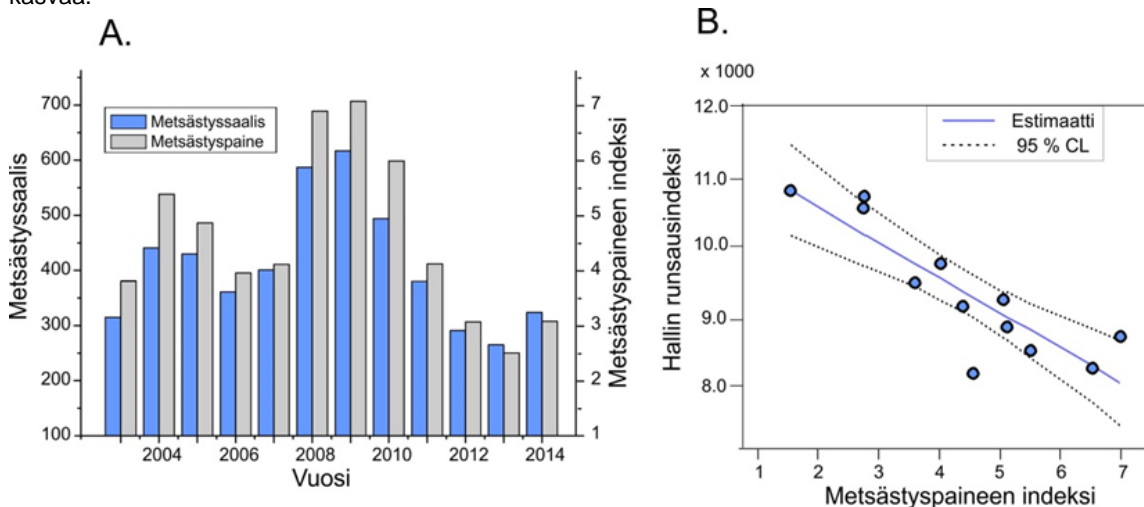
Halli- ja itämerennorppasaalis sekä eri sorsalintujen saalismäärät aikavälillä 2000–2016 Suomen merialueilta (pois lukien Ahvenanmaan alue). Lähde Suomen Riistakeskus.

Harmaahylkeiden metsästys Suomessa aloitettiin uudelleen vuonna 1998. Vuosittainen kiintiö on ollut 1 500 jo vuodesta 2009 (Manner-Suomi 1 050 ja Ahvenanmaa 450). Aluksi Suomen vuotuinen hallisaalis oli joitakin kymmeniä, mutta saalis kasvoi yli 300 yksilöön jo vuonna 2003 (Suomen riistakeskus; Kuva 2 ja 3A). Seuraavien 5–6 vuoden aikana saalis kaksinkertaistui. Metsästyspaine oli suurimmillaan 2008–2010 ja on sen jälkeen pienentynyt (Kuva 3A). Vuosien 2004–2016 välillä metsästettyjen yksilöiden määrä Suomessa on ollut laskussa. Vuonna 2016 saalis oli yhteensä 195 yksilöä. Metsästyspaineen ja hallin populaatiokoon välillä on selvä yhteys (Kuva 3B).

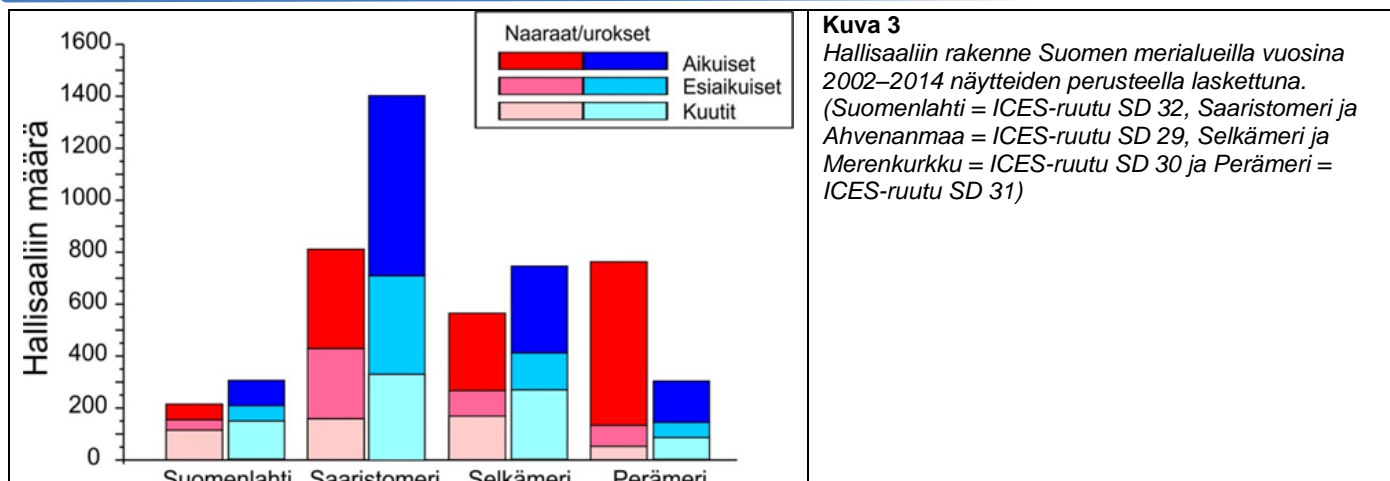
Hallisaaliin rakenne vaihtelee eri merialueilla (Kuva 4). Perämeren saalis on selvästi naarasvoittoista, kun taas muualla saaliissa on enemmän uroksia (Kauhala & Kunnsaranta 2012). Kuuttien osuus saaliissa on pienin Perämerellä (13 %) ja kasvaa etelään mentäessä. Suomenlahdella noin puolet saaliista on kuutteja. Hallisaaliista 43 % on tullut Saaristomereltä ja Ahvenanmaalta, 26 % Selkämereltä ja Merenkurkusta, 21 % Perämereltä ja 10 % Suomenlahdelta.

Itämerennorppan pyyntiluvan varainen metsästys on ollut mahdollista vuodesta 2014 alkaen Perämerellä ja Merenkurkussa. Metsästysvuonna 2015/2016 kiintiö oli 100 norppaa, 2016/2017 200 norppaa ja metsästysvuodeksi 2017/2018 kiintiö nostettiin 300 yksilön suuruiseksi. Kahtena ensimmäisenä metsästysvuonna saaliit olivat 95 ja 199 yksilöä (Kuva 2). Aikaisemmin vahinkoa aiheuttaneita norppia oli saanut metsästää poikkeusluvalla vuosittain enintään 30 yksilöä. Hyljesaalista ei EU-alueella voimassa olevan kauppakiellon johdosta ole mahdollista myydä ja saalis on näin ollen mahdollista hyödyntää vain metsästäjän omassa taloudessa.

Hallikanta pieneni metsästyksen takia 1900–1940-luvuilla noin 100 000 yksilöstä noin 20 000 yksilöön (Harding & Härkönen 1999, Kokko et al. 1999, Harding et al. 2007). Myös norppakanta pieneni viime vuosisadalla rajusti metsästyksen takia; 1900-luvun alussa norppia oli ehkä jopa 200 000 mutta 1930-luvulla enää 20 000–30 000 (Harding & Härkönen 1999). Sen jälkeen hyljekannat pienenivät edelleen ympäristömyrkköjen (PCB ja DDT) aiheuttamien lisääntymishäiriöiden (kohdunkuroumasairaus) takia. 1970-luvulla halleja oli enää 2 000–3 000 ja norppia noin 5 000 (Bergman & Olsson 1986). PCB- ja DDT-pitoisuuksien vähenemisen myötä hylkeiden lisääntymisterveys parani vähitellen, ja kun hylkeet lisäksi rauhoitettiin 1982, kannat alkoivat kasvaa.

Kuva 2

(A) Hallisaalis ja metsästyspaineen indeksi Suomen merialueella (ml. Ahvenanmaa) sekä (B) metsästyspaineen ja hallin runsausindeksin suhde. Hallin runsausindeksi = laskennoissa nähtyjen hallien määrä, metsästyspaineen indeksi = hallisaalis/hallin runsausindeksi (Kauhala et al. 2016). Lähde: Suomen Riistakeskus).

Kuva 3

Hallisaaliin rakenne Suomen merialueilla vuosina 2002–2014 näytteiden perusteella laskettuna. (Suomenlahti = ICES-ruutu SD 32, Saaristomeri ja Ahvenanmaa = ICES-ruutu SD 29, Selkämeri ja Merenkurkku = ICES-ruutu SD 30 ja Perämeri = ICES-ruutu SD 31)

Indikaattorin yleinen kuvaus

Indikaattori on paineindikaattori, joka seuraa metsästettävien riistalajien määriä.

Indikaattorin avulla voidaan tukea populaatioiden tila-arvioita merenhoidon kuvaajan 1 alla.

Indikaattori osana lainsäädäntöä

Luonto-, lintu- ja meristrategiadirektiivit edellyttävät tiedon keruuta lintu- ja merinisäkäskantoihin kohdistuvista paineista.

Miten indikaattori kuvaa ekosysteemiä?

Metsästys on suoraan yksilökuolleisuuteen vaikuttava paine ja siksi sitä kuvaavasta indikaattorista on hyötyä lajipopulaatioiden tila-arvioiden tukena.

Tekninen kuvaus

1. Lähdemateriaali / aineisto

Aineistot kerätään metsästyssaaliskyselyllä (vesilinnut) ja Riistakeskuksen pyyntilupajärjestelmän kautta (hylkeet). Lintujen osalta lajisto rajoitetaan vain niihin lajeihin, jotka pesivät vain merellä, sillä metsästyskysely ei erottele sisävesien ja meren puolella tapahtuvaa metsästystä.

2. Indikaattorin edustavuus eri merialueilla

Aineisto kattaa kaikki merialueet.

3. Ajallinen edustavuus

Saaliskyselyt on aloitettu 1971 ja nykyisessä muodossaan tietoa on kerätty vuodesta 1996 lähtien. Hylkeiden metsästyssaaliista on kerätty tietoa metsästyksen aloittamisesta eli vuodesta 1998 lähtien.

4. Aineiston keruun ja analyysin menetelmät

Vesilintujen ja muun pienriistan metsästyssaaliista koskevat tiedot kerätään vuosittain toteutettavalla otantatutkimuksella. Menetelmää on tarkemmin kuvattu esimerkiksi julkaisussa Metsästys 2011. Riista- ja kalatalous, Tilastoja 5/2012, 34 s. Pyyntiluvanvaraisten hylkeiden saaliit saadaan Riistakeskuksen pyyntilupajärjestelmän kautta.

5. Hyvän tilan raja-arvon määrittäminen

Paineindikaattori, jolle ei ole mielekästä asettaa GES-rajaa.

6. Tila-arvion maantieteellinen yksikkö

Tiedot esitetään pääsääntöisesti valtakunnallisina lukuina.

7. Indikaattorin luotettavuus

Otantatutkimuksessa metsästyssaalistiedot kerätään riistanhoitopiireittäin eikä kyselyssä ole eroteltu mereltä saatua saalista sisämaa-alueilta saadusta saaliista. Pienriistalajien joukossa on vain kolme selkeästi merilajia – haahka, allin ja merihanhi. Merenhoitoon liittyvien seurantojen osalta ainoastaan näitä kolmea vesilintua koskevat saalistiedot ovat selkeästi käyttökelpoisia. Vuoden 2010 metsästyksessä koko maata koskevassa saalisarviossa sekä allin että haahkan kohdalla 95%:n luottamusväli oli > 50% saalisarviosta. Alueellisissa arvioissa luotettavuus on edelleen heikompi, mutta alueellisia arvioita metsästyssaaliista ei tässä yhteydessä tarvittane, sillä Suomen rannikolla esiintyvät allit ja haahkat kuuluvat samoihin populaatioihin. Sama koskee hallia. Hylkeiden osalta saadaan tiedot kaikista luvallisesti pyydetyistä yksilöistä.

8. Kehittämistarpeet

Suomen riistakeskus on kehittämässä metsästäjille tarkoitettua uutta ja tarkempaa saalistietojen keruujärjestelmää, joka saattaa tulevaisuudessa täydentää tai kokonaan korvata nykyisen kyselyyn perustuvan saalistietojen keruujärjestelmän.

LÄHDELUETTELO

Bergman, A. & Olsson, M. 1986. Pathology of Baltic grey seal and ringed seal females with special reference to adrenocortical hyperplasia: is environmental pollution the cause of a widely distributed disease syndrome? – Finnish Game Research 44: 47–62.

Harding, K. C. & Härkönen, T. 1999. Development in the grey seal (*Halichoerus grypus*) and ringed seal (*Phoca hispida*) populations during the 20th century. – *Ambio* 28: 619–627.

Harding, K. C., Härkönen, T., Helander, B. & Karlsson, O. 2007: Status of Baltic grey seals: population assessment and extinction risk. – NAMMCO Scientific Publications 6: 33–56.

Kauhala, K., Ahola, M. & Isomursu, M. & Raitaniemi, J. 2016. Impact of food resources, reproductive rate and hunting pressure on Baltic grey seal population in the Finnish sea area. - *Annales Zoologici Fennici* 53: 296-309.

Kauhala, K. & Kunnasranta, M. 2012: Hallisaaliin määrä ja rakenne Suomen merialueilla. – *Suomen Riista* 58: 7–15.

Kokko, H., Helle, E., Lindström, J., Ranta, E., Sipilä, T. & Courchamp, F. 1999. Backcasting population sizes of ringed and grey seals in the Baltic and Lake Saimaa during the 20th century. – *Annales Zoologici Fennici* 36: 65–73.

Metsästys 2011. Riista- ja kalatalous, Tilastoja 5/2012, 34 s.

Tiainen, Juha; Mikkola-Roos, Markku; Below, Antti; Jukarainen, Aili; Lehikoinen, Aleks; Lehtiniemi, Teemu; Pessa, Jorma; Rajasärkkä, Ari; Rintala, Jukka; Sirkiä, Päivi; Valkama, Jari. 2016. Suomen lintujen uhanalaisuus 2015. ISBN 978-952-11-4552-0. Saatavilla osoitteesta: www.ymparisto.fi/punainenlista/2015linnutjanisakkaat